

3. Analytická část

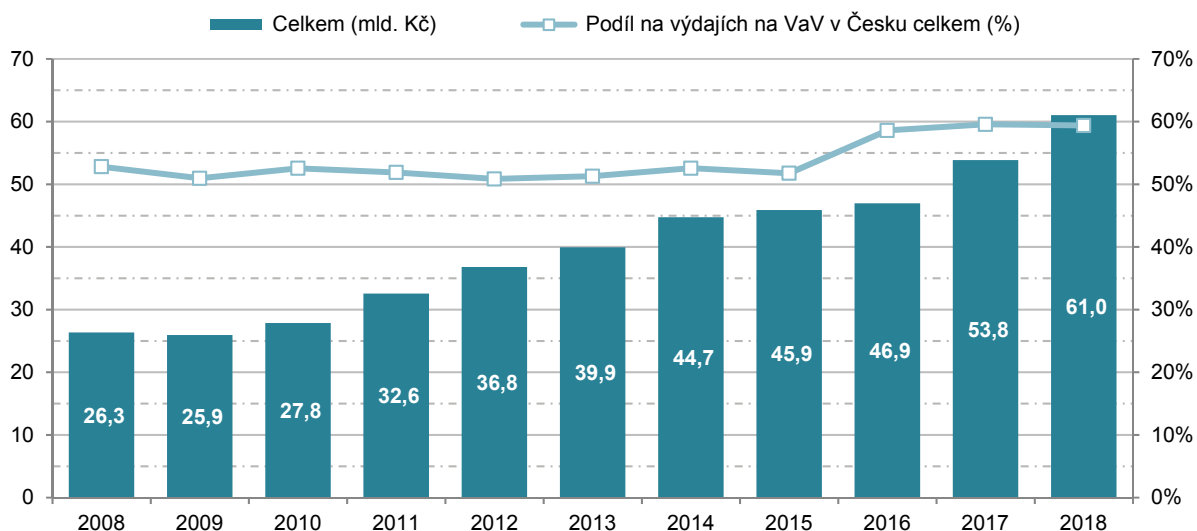
Úvod

Investice do výzkumu a vývoje (dále jen VaV) přináší mezinárodně konkurenceschopné poznatky, inovace a technologie, které patří mezi nejdůležitější hybné faktory pro zvyšování produktivity, a tím i zajištění ekonomické konkurenceschopnosti, udržitelného rozvoje a sociální soudržnosti. V roce 2018 celkové výdaje na VaV v Česku meziročně vzrostly o 12,3 mld. Kč a poprvé překonaly stomiliardovou hranici. Podniky, stát a EU investovaly celkem do VaV prováděném na území našeho státu 102,8 mld. Kč.

Stejně jako ve většině vyspělých zemí, i v Česku hrají významnou roli na tomto poli podniky. Nachází se mezi nimi nejen nejvíce subjektů, kde se výzkumná a vývojová činnost provádí, ale vynaloží se zde na tuto činnost i nejvyšší finanční částka a pracuje zde i nejvíce výzkumných a vývojových pracovníků.

V roce 2018 v podnikatelském sektoru ve VaV pracovalo 42 tis. přepočtených osob, tj. o třetinu (10 tisíc) více než ve vládním a vysokoškolském sektoru dohromady. Ve stejném roce soukromé firmy v Česku investovaly do VaV (ať už ze svých, nebo cizích zdrojů) celkem 61 miliard. Tato částka představovala 60 % z výše uvedených 102,8 mld. Kč vynaložených na území našeho státu na tuto činnost. Od roku 2010 výdaje na VaV v soukromých podnicích rostou průměrným ročním tempem 10 %. Za tímto nárůstem stojí především soukromé firmy pod zahraniční kontrolou, u nichž výdaje na VaV od roku 2010 vzrostly o 280 % v porovnání s 50% nárůstem v soukromých domácích firmách.

GRAF 1: Výdaje na výzkum a vývoj v soukromých podnicích v Česku

Zdroj dat: ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01)

Ve všech vyspělých zemích vlády podporují firemní investice do VaV. Přímo financují výzkum ve veřejných výzkumných institucích (vysoké školy či akademie věd), na němž mohou podniky stavět. Kromě toho se ale snaží motivovat vyšší firemní výdaje na VaV i fiskálními stimuly jako jsou dotace (tzv. přímá veřejná podpora) anebo daňové odpočty (tzv. nepřímá veřejná podpora).

Jak bude uvedeno dále, daňové odpočty na VaV v inovačních politikách hrají stále významnější roli. V roce 2017 mohly podniky ve 21 zemích EU využít některou z možností daňové podpory výzkumu a vývoje. Ve stejném roce v zemích OECD se tato nepřímá podpora podílela již z poloviny na celkových národních veřejných prostředcích vynaložených na podporu firemního výzkumu a vývoje. Pro srovnání v roce 2000 byl tento podíl pouze třetinový. Podrobněji v kapitole 3.3 věnující se mezinárodnímu srovnání.

Před samotnou analýzou nepřímé veřejné podpory je potřeba zasadit tuto daňovou podporu do kontextu celkového financování VaV v soukromých podnicích z veřejných zdrojů. A právě tomu se bude věnovat následující podkapitola.

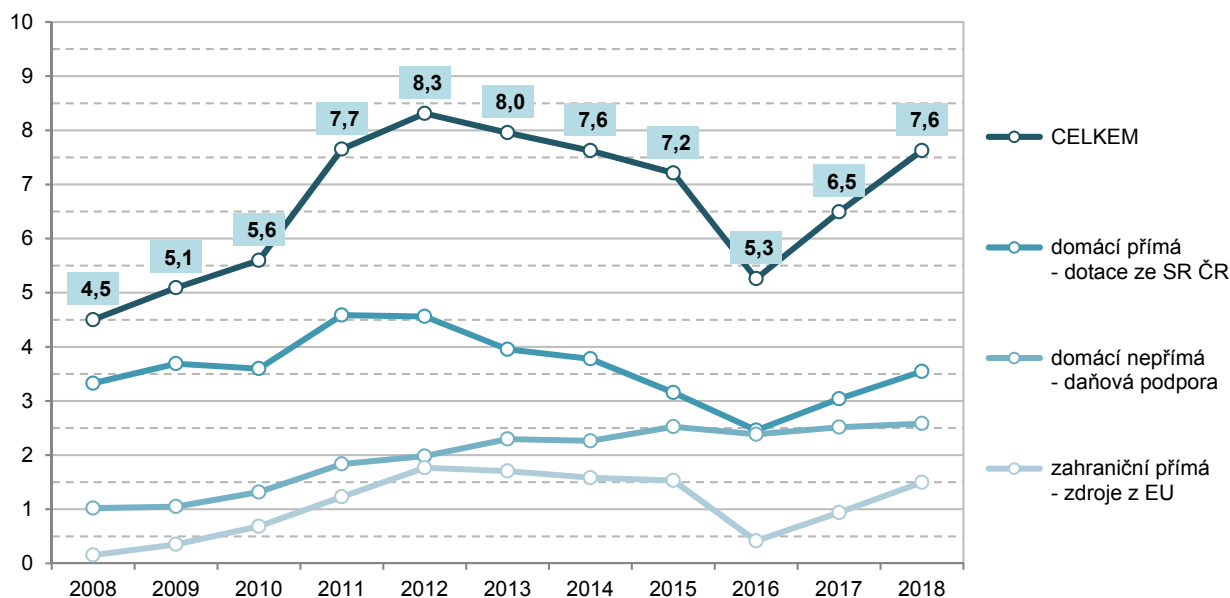
3.1 Celková veřejná podpora VaV v soukromých podnicích

Soukromé firmy financují svoji výzkumnou a vývojovou činnost převážně z vlastních či jiných podnikových zdrojů. V roce 2018 se tyto soukromé zdroje podílely z 92 % na jejich celkových výdajích na VaV, které dosáhly výše zmíněných 61 mld. Kč. Zbýlá část ve výši 5 mld. Kč připadla na přímou podporu ze zdrojů veřejných. Většina z těchto prostředků (70 %) šla na vrub přímých dotací ze státního rozpočtu ČR. Jak je vidět z grafu č. 2, v roce 2018 takto firmy získaly 3,5 mld. Kč. Díky uplatněným a uznaným daňovým odpočtům na své výzkumné a vývojové projekty ušetřily dalších 2,6 mld. Kč. Ze zdrojů EU pak pocházelo 1,5 mld. Kč.

Nepřímá veřejná - daňová - podpora výzkumu a vývoje je určena primárně pro soukromé právnické subjekty, které v roce 2018 takto ušetřily výše zmíněných 2,6 mld. Kč. Tato částka se v posledních čtyřech letech výrazně nemění. V delším časovém horizontu je však o 1,6 miliardy vyšší než před deseti lety. Podrobněji je tento nepřímý veřejný zdroj financování VaV v soukromých podnicích u nás a v zahraničí rozebrán v následujících kapitolách.

V roce 2018 dosáhla veřejná podpora směřující do výzkumu a vývoje, který prováděly soukromé podniky v České republice, celkem 7,6 mld. Kč. Oproti roku předchozímu se zvýšila o více než jednu miliardu (1,2 mld. Kč) a druhým rokem v řadě rostla. Přesto jde o nižší částku než v rekordním roce 2012, kdy soukromé firmy na svou výzkumnou a vývojovou činnost z veřejných zdrojů obdržely 8,3 mld. Kč.

GRAF 2: Veřejná podpora VaV v soukromých podnicích v Česku (mld. Kč)

SR ČR: dotace na VaV ze státního rozpočtu České republiky

Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFR, ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01)

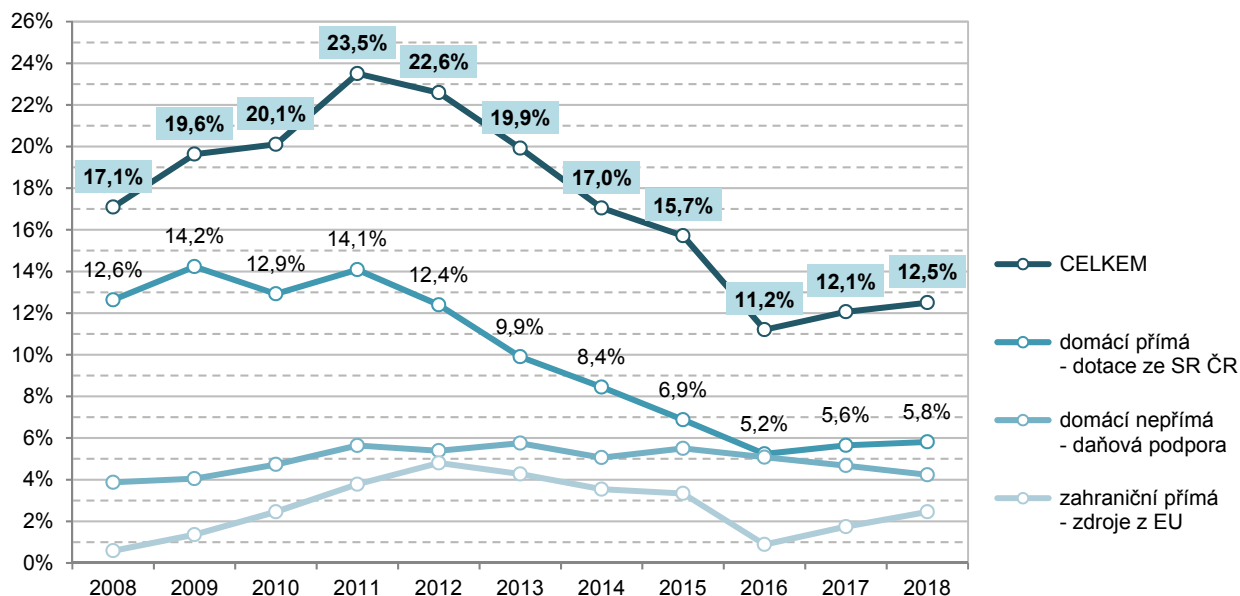
Z výše uvedených 7,6 miliard v roce 2018 pocházelo 80 % (6,1 mld. Kč) z domácích veřejných zdrojů a 20 % (1,5 mld. Kč) ze zdrojů EU. Tyto přímé a nepřímé domácí veřejné zdroje se podílely z 10 % na financování VaV v soukromých podnicích a zahraniční veřejné zdroje pak z 2,5 %. Dohromady tak český stát a EU financovaly 12,5 % z celkových nákladů na VaV provedených v soukromých podnicích. Podrobněji v grafu č. 3.

Pokud se podíváme na delší časový úsek, zjistíme, že od roku 2008 včetně bylo na VaV v soukromých podnicích ze státního rozpočtu vynaloženo ve formě přímých dotací celkem 40 mld. Kč. Díky daňovým odpočtům na výzkumné a vývojové projekty soukromé firmy ušetřily v tomto období dalších 22 mld. Kč a ze zdrojů EU pak k nim doputovalo 12 mld. Kč. Celkově tak soukromé firmy od roku 2008 získaly z veřejných zdrojů na svoji výzkumnou a vývojovou činnost 74 mld. Kč.

Český stát podporuje podnikový VaV, jak prostřednictvím přímého financování ze státního rozpočtu ČR ve formě účelových dotací, tak i nepřímo prostřednictvím daňové podpory na výzkumné a vývojové projekty. Jak lze vidět z následujícího grafu č. 3, podíl přímé veřejné podpory ze státního rozpočtu na financování VaV

v soukromých podnicích začal klesat po roce 2011, kdy dosáhl svého vrcholu (14 %). V roce 2016 došlo dokonce k vyrovnání podílů přímé (rozpočtové) a nepřímé (daňové) podpory VaV. V roce 2017 se změnil negativní trend a přímá veřejná podpora VaV ze státního rozpočtu ČR opět začala růst. Zvýšil se i podíl této podpory na celkových výdajích na VaV v soukromých podnicích. Pokud jde o nepřímou (daňovou) podporu, i přes to, že v absolutních hodnotách stále nepatrně narůstá, její podíl se na financování soukromého VaV od roku 2015 pomalu snižuje, a to z 5,5 % na 4,2 % v roce 2018.

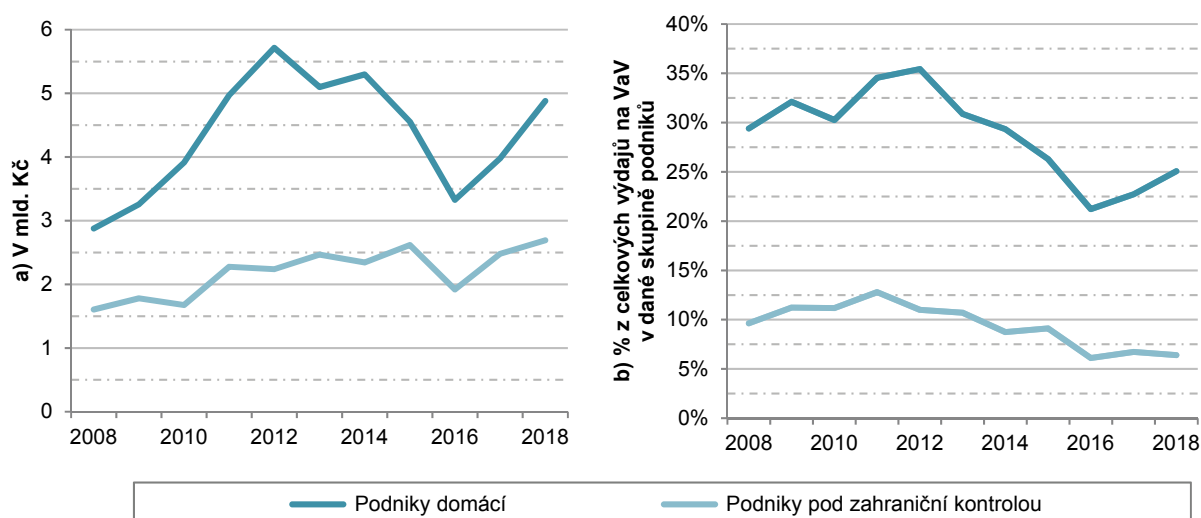
GRAF 3: Podíl veřejných zdrojů na financování VaV v soukromých podnicích v Česku (v %)

Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFR, ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01)

Výše a struktura financování podnikového výzkumu a vývoje z veřejných zdrojů se významně liší z hlediska vlastnictví a velikosti sledovaných podniků. Podrobněji v následujících grafech č. 4 a 5.

GRAF 4: Veřejná podpora VaV v soukromých podnicích v Česku podle jejich vlastnictví

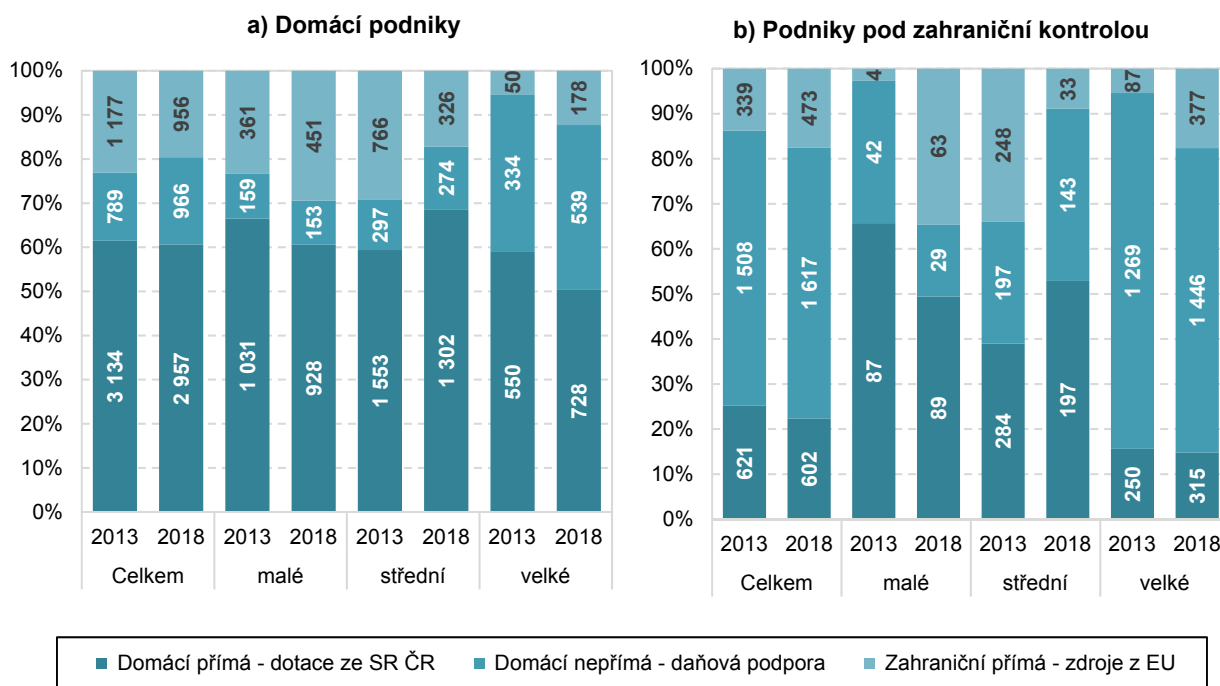
Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFR, ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01)

V roce 2018 domácí soukromé podniky na svůj výzkum a vývoj získaly celkem 4,9 mlrd. Kč z veřejných zdrojů, což je o více než dvě miliardy více než v případě firem pod zahraniční kontrolou. Do domácích soukromých firem tedy putovaly téměř dvě třetiny z celkových veřejných zdrojů určených na podporu VaV prováděného

v soukromých podnicích. V letech 2010 až 2014 domácí firmy z veřejných zdrojů získaly dokonce více než dvojnásobek toho co podniky pod zahraniční kontrolou. Jak bude podrobněji uvedeno dále, tento rozdíl je způsoben především tím, že domácí podniky daleko častěji a ve větší míře využívají přímé dotace na VaV ze státního rozpočtu ČR než daňovou podporu.

Veřejné zdroje financování VaV v domácích soukromých firmách v roce 2018 tvořily čtvrtinu z celkových výdajů na VaV vynaložených v těchto podnicích. V letech 2011 a 2012 to byla dokonce více než třetina. U firem pod zahraniční kontrolou byl tento podíl v roce 2018 jen 6,4 % v porovnání s 12,8 % v roce 2011.

GRAF 5: Financování VaV v soukromých podnicích domácích a pod zahraniční kontrolou podle jejich vlastnictví a typu veřejné podpory v roce 2013 a 2018 (mil. Kč; struktura v %)

SR ČR: dotace na VaV ze státního rozpočtu České republiky

Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFR, ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01)

Míra zastoupení jednotlivých typů veřejné podpory (graf č. 5) je odlišná nejen v závislosti na vlastnictví sledovaných podniků, ale i na jejich velikosti. Soukromé domácí podniky v této oblasti častěji spoléhají na přímou podporu ze státního rozpočtu ČR než na daňové pobídky. V roce 2018 se tato podpora podílela z 60 % na celkových veřejných zdrojích, které tyto subjekty využily na financování VaV z veřejných zdrojů. Jde o stejný podíl jako v roce 2013. Výrazněji tento způsob podpory využívají malé a střední firmy, které jen v minimální míře uplatňují daňovou podporu VaV.

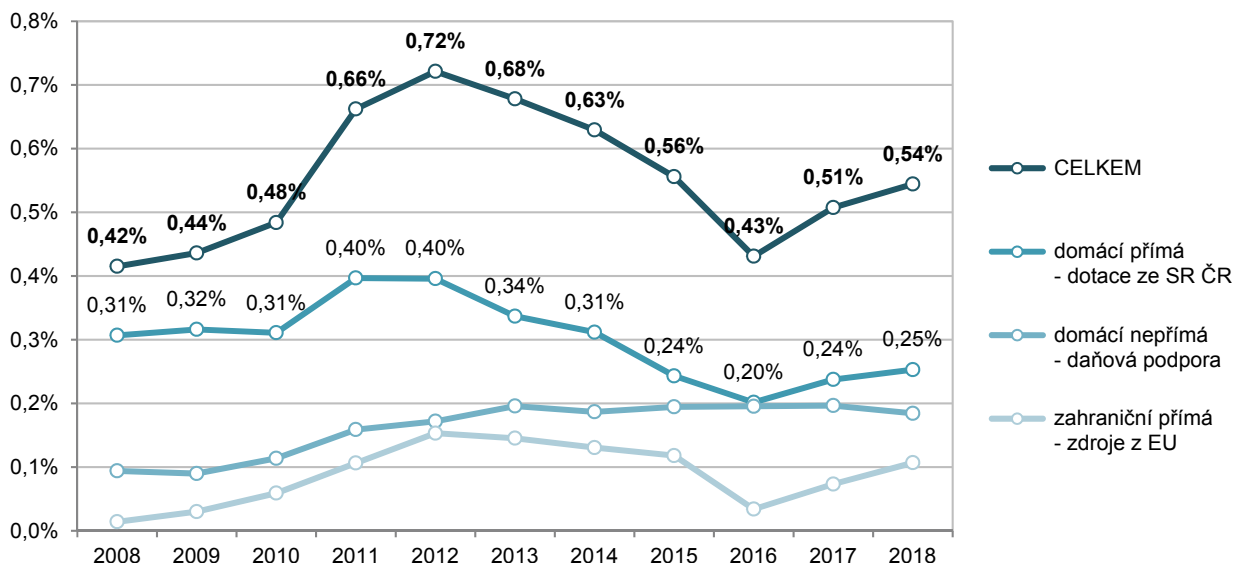
Naopak firmy pod zahraniční kontrolou (pokud využívají při financování své VaV činnosti veřejné zdroje) mnohem častěji sahají po daňové podpoře VaV. V roce 2018 se u nich tato nepřímá veřejná podpora VaV podílela z 60 % na celkových veřejných zdrojích, které tyto firmy využily k financování svého VaV. U velkých podniků byl tento podíl dokonce 68 %. Ovšem i u firem pod zahraniční kontrolou malé a střední podniky více využívají přímé veřejné dotace na VaV.

Graf č. 6 na následující straně ukazuje, že v roce 2018 se domácí veřejná podpora VaV prováděného v soukromých podnicích na celkových výdajích státního rozpočtu ČR podílela 0,44 %. Tento podíl byl nejvyšší v roce 2012, a to 0,57 %. Nejnižší (0,40 %) pak v letech 2008 a 2016. Větší část z tohoto financování šla v celém sledovaném období na vrub přímých dotací ze státního rozpočtu ČR. Pokud bychom k této domácí podpoře přidali i financování ze zdrojů EU, tak v roce 2018 se celková domácí a zahraniční veřejná podpora

VaV v soukromých podnicích podílela 0,54 % na celkových výdajích ze státního rozpočtu ČR. Nejvyšší byl tento podíl v roce 2012, a to 0,72 %.

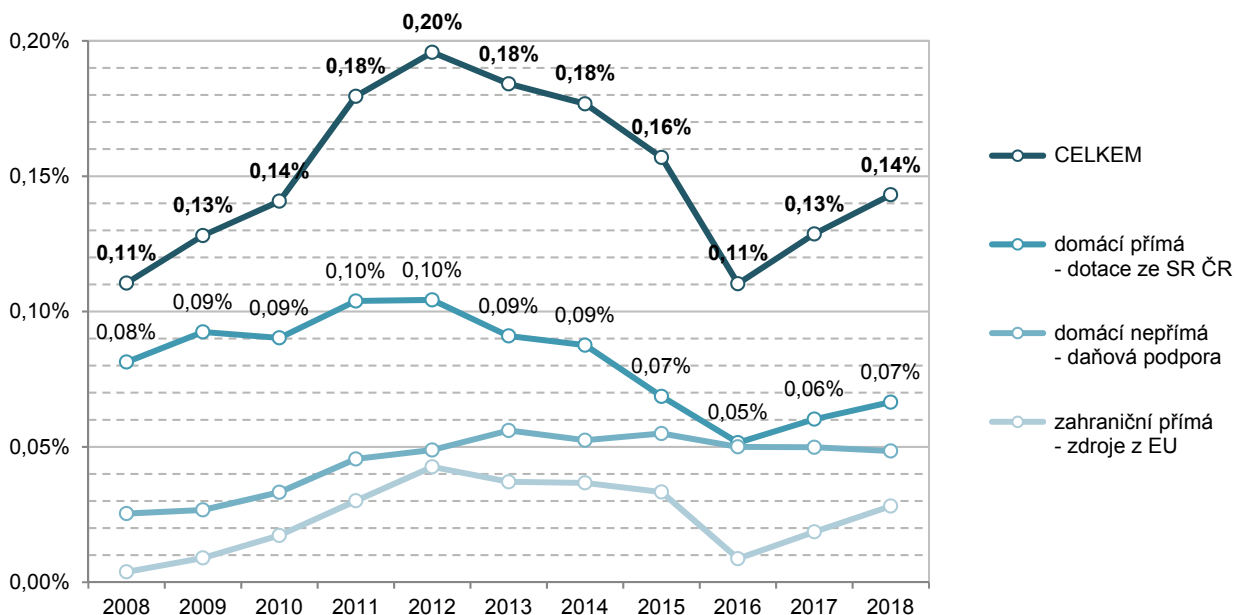
GRAF 6: Podíl veřejné podpory VaV v soukromých podnicích na výdajích státního rozpočtu celkem (%)

Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFŘ, ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01), Národní účty (HDP)

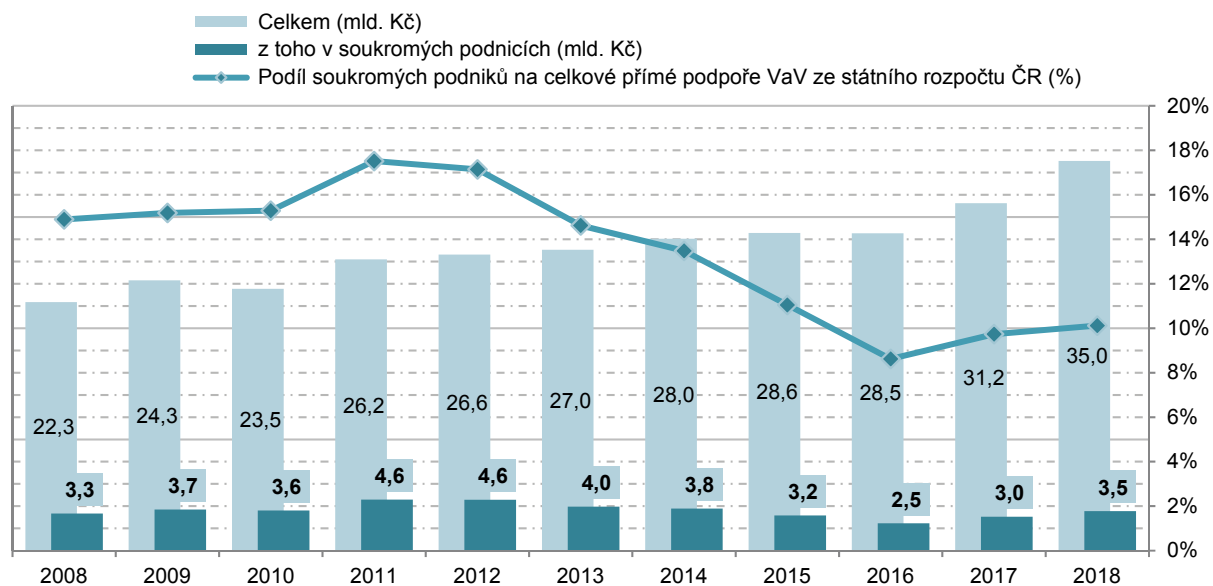
Celkový objem veřejné podpory VaV, na níž dosáhly soukromé podniky v roce 2018, odpovídala podílu 0,14 % hrubého domácího produktu (dále HDP). V případě přímé (rozpočtové) podpory VaV podíl dosáhl 0,07 % a nepřímé (daňové) podpory VaV pak 0,05 %. Podíl zahraniční podpory VaV u soukromých podniků na HDP byl nižší (0,03 %) než u obou zmíněných forem domácí podpory.

GRAF 7: Financování VaV v soukromých podnicích v Česku z veřejných zdrojů jako podíl na HDP

Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFŘ, ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01), Národní účty (HDP)

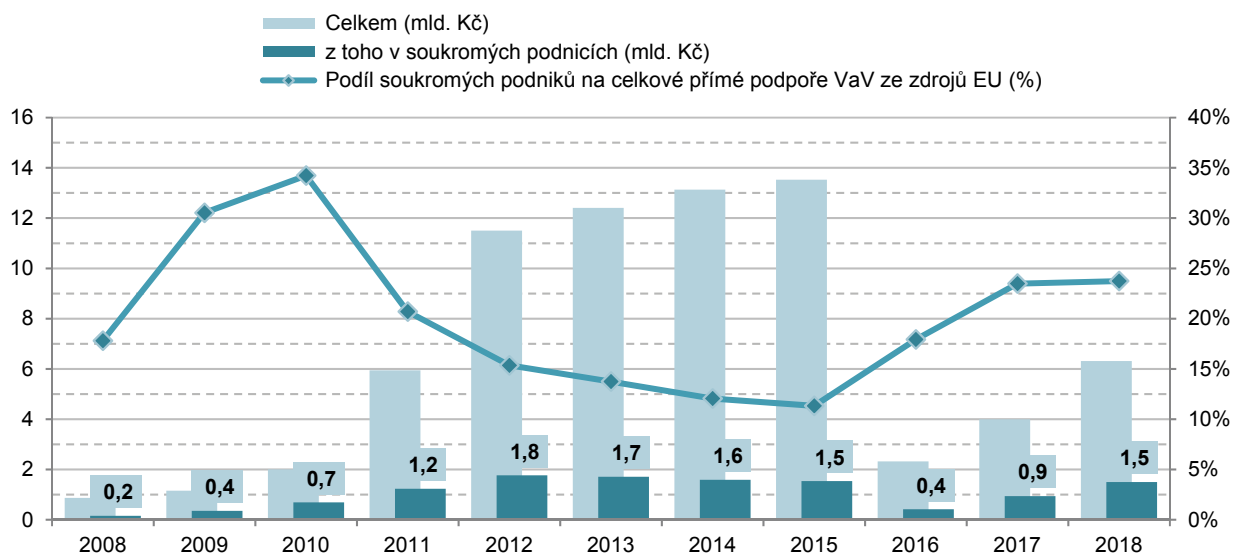
Na posledních dvou grafech v této podkapitole se podrobněji vrátíme k přímému financování z veřejných zdrojů. Jak je vidět na grafu č. 8, v roce 2018 připadla na soukromé firmy desetina z celkových přímých dotací vynaložených na VaV ze státního rozpočtu ČR. Jde sice o cca jeden procentní bod vyšší hodnotu než v roce 2016, ale o téměř osm procentních bodů méně v porovnání s rokem 2011, kdy si soukromé podniky "ukrojily" absolutně i procentuálně největší část z finančních prostředků alokovaných na VaV ze státního rozpočtu.

GRAF 8: Výzkum a vývoj financovaný v Česku přímo ze státního rozpočtu

Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFR, ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01)

Státní rozpočet je v Česku druhým nejvýznamnějším zdrojem financování VaV. V roce 2018 stát jeho prostřednictvím vynaložil na tuto činnost celkem 35 mld. Kč, tj. o 12 % více finančních prostředků než v roce předchozím. Většina prostředků státu směřuje na podporu VaV prováděného ve veřejném sektoru. V roce 2018 téměř polovina (15,9 mld. Kč) směřovala na vysokoškolský výzkum, 10 miliard získala pracoviště Akademie věd ČR. Na podporu výzkumu a vývoje v soukromých podnicích vynaložil stát výše uvedených 3,5 mld. Kč, tj. o půl miliardy více než v roce předchozím.

Jak je vidět na grafu č. 9, nejdynamičtěji se v posledních letech v Česku vyvíjí financování výzkumu a vývoje ze zdrojů EU. Jedná se zejména o Evropské strukturální a investiční fondy, jejichž prostředky byly využity při budování nových veřejných výzkumných a vývojových infrastruktur na vysokých školách a v Akademii věd ČR. V letech 2012 až 2015 směřovalo z EU do českého výzkumu každoročně více než 10 mld. Kč. V roce 2018 získaly soukromé podniky téměř pětinu evropských zdrojů poskytnutých na VaV. V absolutním vyjádření k nim z EU doputovalo 1,5 mld. Kč na podporu zde prováděného VaV. Jde o stejnou částku jako v roce 2015.

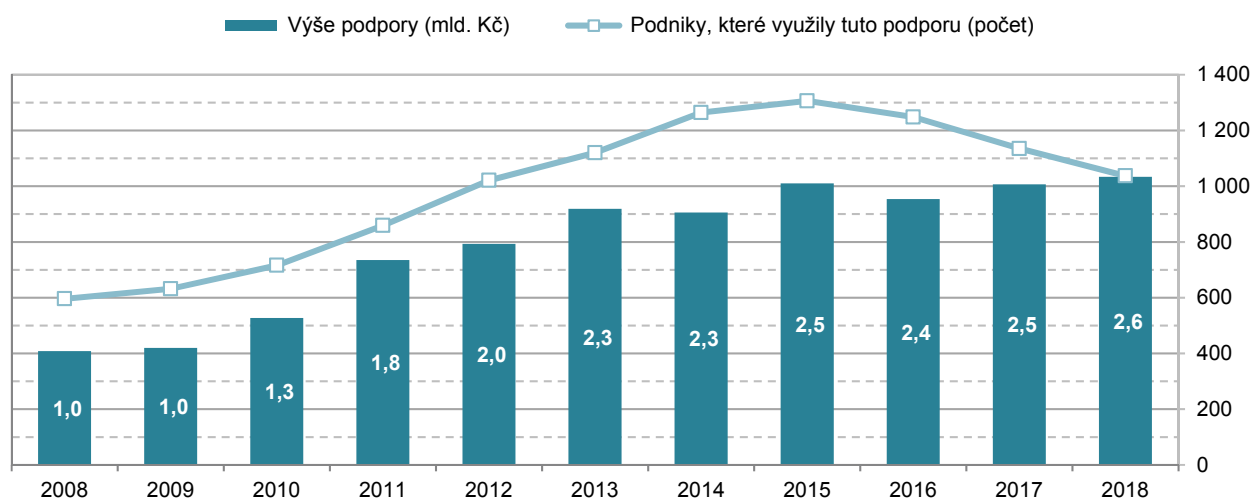
GRAF 9: Výzkum a vývoj financovaný v Česku ze zdrojů EU

Zdroj dat: ČSÚ – Šetření o VaV (VTR 5-01)

3.2 Nepřímá veřejná podpora VaV v soukromých podnicích v Česku

Instrument nepřímé veřejné podpory výzkumu a vývoje byl v České republice zaveden v roce 2005, kdy podniky provádějící výzkum a vývoj mohly poprvé odečíst své náklady (výdaje) související s realizací VaV projektů od základu daně z příjmu. V období let 2005 až 2015 počet soukromých podniků¹, které pro své výzkumné a vývojové činnosti využily daňovou podporu VaV kontinuálně rostl průměrným ročním tempem ve výši 11 %. Pokud v roce 2005 využilo odečet výdajů na VaV celkem 454 podniků, pak v roce 2015 jich bylo 1 306, tedy skoro 3x více. Rostoucí trend skončil právě v roce 2015 a od tohoto roku již počet podniků využívajících nepřímou podporu VaV plynule klesá. V roce 2018 uplatnilo daňový odečet na VaV 1 037 podniků, což bylo téměř o sto podniků méně než v roce 2017 a o cca 200 než v roce 2016.

GRAF 10: Nepřímá veřejná podpora VaV v Česku prostřednictvím daňových úlev

Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFŘ

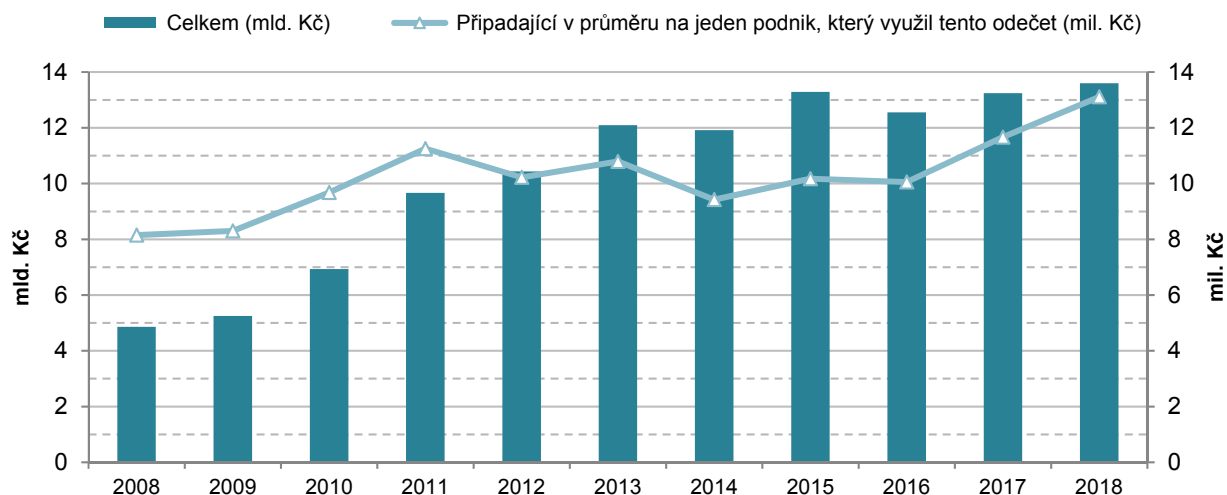
S narůstajícím počtem podniků využívajících nepřímou veřejnou podporu VaV rostly rovněž souhrnné odečtené výdaje na VaV, i když nikoliv kontinuálně jako v případě ukazatele počtu soukromých podniků využívajících daňovou podporu VaV. Po roce 2010, kdy se daňová sazba právnických osob ustálila na hodnotě 19 %, rostla výše nepřímé veřejné podpory VaV nepřetržitě až do roku 2013, následně přichází trend střídání poklesů (roky 2014, 2016) a nárůstů (roky 2015, 2017). V roce 2017 sice poklesl počet soukromých podniků, které pro svůj výzkum a vývoj využily nepřímou podporu VaV, ale zvýšil se objem odečtených výdajů na VaV a tím i částka uplatněné daňové podpory VaV. Stejně jako v roce 2017 tomu pak bylo i v roce 2018, kdy i přes pokles počtu soukromých podniků využívajících nepřímou podporu VaV se i nadále zvyšoval objem odečtených výdajů na VaV.

V roce 2005 byly od základu daně v daňových příznacích podniků odečteny výdaje na VaV v souhrnném objemu 3,2 mld. Kč, čímž byla získána nepřímá veřejná podpora VaV v hodnotě 819 mil. Kč.² Naproti tomu v roce 2018 dosáhly odečtené výdaje 13,6 mld. Kč. Při dané sazbě daně právnických osob činila výše nepřímé veřejné podpory VaV 2,6 mld. Kč. Srovnáme-li hodnotu s rokem 2017, vzrostla podpora o 61 mil. Kč. Za období let 2008 až 2018 ušetřily soukromé podniky díky daňové podpoře VaV částku 21,7 mld. Kč. Od základu daně odečetly výdaje na VaV o celkovém objemu 114 mld. Kč. V průměru na jeden podnik připadal v roce 2018 odečet ve výši 13,1 mil. Kč. Od roku 2017 se odečet na jeden podnik zvýšil v průměru o 1,4 mil. Kč. Odečet připadající na jeden podnik byl v roce 2018 doposud nejvyšší.

¹ Kromě soukromých podniků mohou využívat nepřímou veřejnou podporu VaV i ostatní právnické osoby, mezi které patří například podniky veřejné. Jejich počet je však velmi nízký a s těmito subjekty v analýze dále nepracujeme. Daňovou podporu VaV v roce 2018 využilo pouze 6 veřejných podniků ze 44, které prováděly VaV. Z pohledu souhrnné částky veřejné nepřímé podpory (2,6 mld. Kč) si odečetly zanedbatelných 7 mil. korun. Tyto podniky jednoznačně preferují přímou veřejnou podporu VaV.

² Výpočet nepřímé veřejné podpory VaV ($NVP_{VaV} = \text{uplatněné náklady (výdaje) na VaV} \cdot \text{sazba daně právnických osob}$) je odvislý od sazby daně právnických osob. Ta se v jednotlivých letech měnila. V roce 2005 byla daňová sazba na úrovni 26 %, následně klesala až na 19 % v letech 2010–2018. Pokud by byla sazba daně v roce 2005 nynějších 19 %, dosáhla by výše nepřímé veřejné podpory VaV nikoliv zmíněných 819 mil. Kč, ale pouhých 608 mil. Kč. Byla by tedy o 211 mil. Kč nižší.

GRAF 11: Uplatněný odečet výdajů na realizaci projektů VaV z daně příjmu soukromých podniků

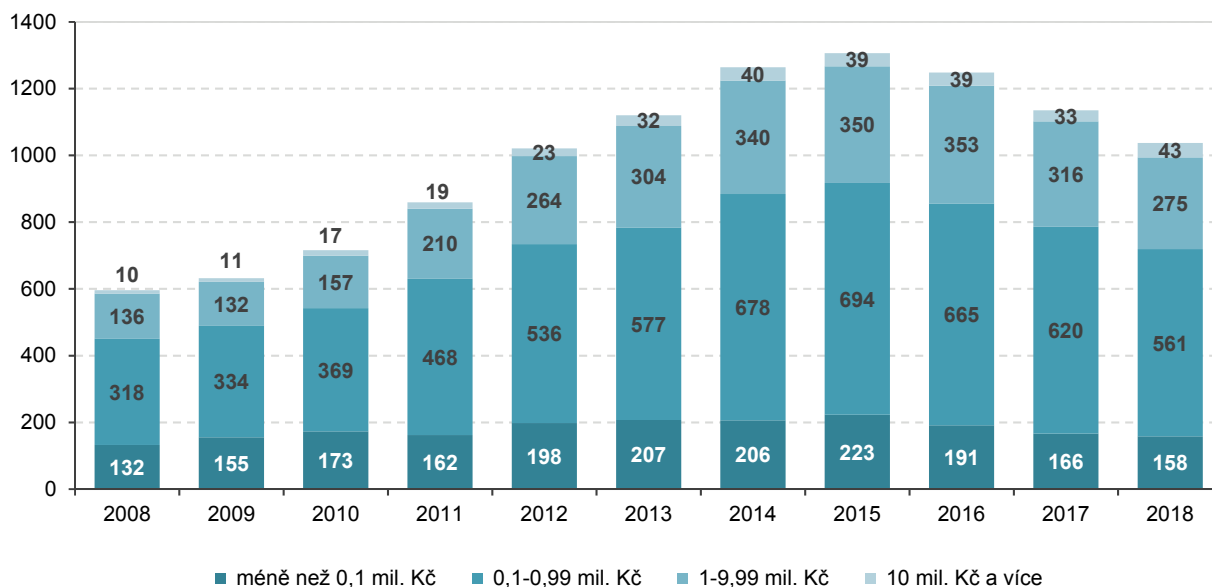

Zdroj dat: ČSÚ podle administrativních dat GFR

3.2.1 Podle výše podpory

V roce 2018 utratily téměř tři čtvrtiny podniků za výzkum a vývoj méně než 10 mil. Kč. Pětina podniků pak vydala za VaV částku mezi 10–50 milionů korun a pouze 7 % podniků vložilo do výzkumu a vývoje částku přesahující padesát milionů korun. Právě z faktu, že většina podniků utratila za VaV částku menší než deset milionů korun, vyplývá, že 69 % podniků při uplatnění daňové podpory ušetřilo méně než jeden milion korun. Naopak nepřímou veřejnou podporu VaV přesahující 10 mil. Kč získala jen 4 % (43) soukromých podniků, z nichž 26 mělo zahraniční vlastníky. Nejvíce podniků (561) ušetří daňovým odečtem výdajů na VaV částku v rozmezí 0,1 až 0,99 mil. Kč.

GRAF 12: Počet soukromých podniků, které využily daňovou podporu VaV podle výše této podpory

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Podniků, které získaly nepřímou podporu VaV nižší než jeden milion korun, bylo v roce 2018 celkem 719 a dohromady jim byla vyplacena celková částka 253 mil. Kč. Částku mezi jedním až deseti miliony korun ušetřilo díky nepřímé podpoře VaV 275 podniků a v součtu obdržely tyto podniky částku 776 mil. Kč. Více než

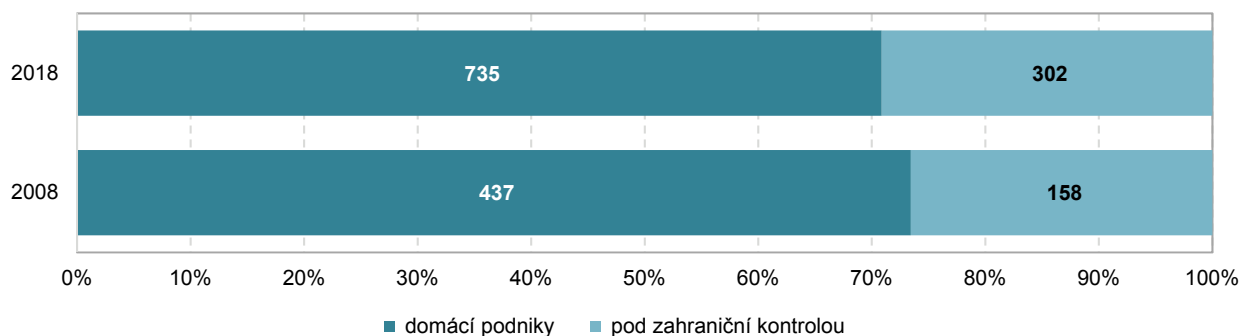

1,5 mld. Kč pak díky nepřímé podpoře VaV ušetřilo dohromady 43 podniků, u nichž činila tato podpora více než deset milionů korun.

3.2.2 Podle vlastnictví podniku

Počet domácích podniků provádějících VaV je výrazně vyšší než těch pod zahraniční kontrolou. V posledních pěti letech na jeden podnik pod zahraniční kontrolou provádějící VaV připadaly tři podniky domácí. I v případě nepřímé podpory tuto možnost častěji využívají domácí podniky než ty pod zahraniční kontrolou, i když méně výrazně. V roce 2018 tak bylo mezi příjemci nepřímé veřejné podpory VaV 71 % podniků domácích a 29 % podniků pod zahraniční kontrolou. Oproti roku 2008, kdy byl poměr 73 % ku 27 %, tak došlo v této struktuře jen k mírnému posunu ve prospěch podniků pod zahraniční kontrolou.

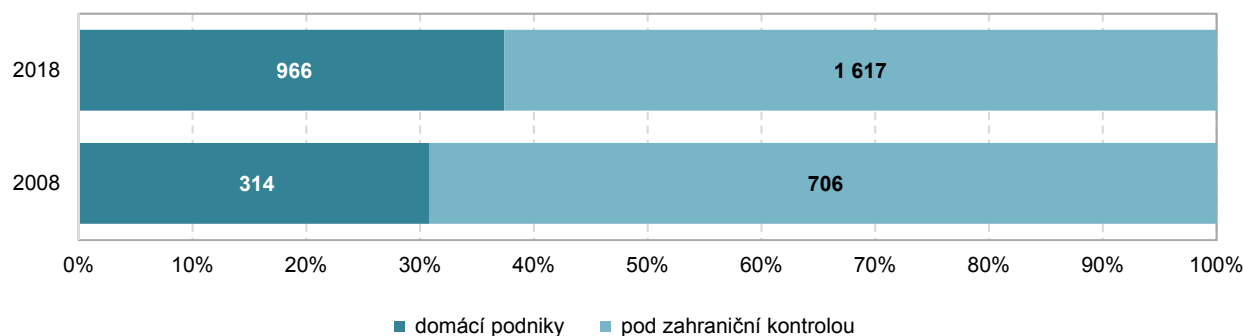
GRAF 13: Soukromé podniky využívající nepřímou podporu VaV podle jejich vlastnictví (počet; %)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Co do počtu podniků využívajících nepřímou veřejnou podporu VaV tedy dominují domácí podniky, pokud se však zaměříme na objem financí, pak jsou na tom jednoznačně lépe podniky pod zahraniční kontrolou. Podniky pod zahraniční kontrolou v roce 2018 ukrojily 63 % z celkové nepřímé veřejné podpory VaV a na jeden takový podnik připadala v průměru nepřímá podpora ve výši 5,4 mil. Kč. Domácí podnik pak v tomto roce čerpal v průměru daňovou úlevu 1,3 mil. Kč, což je způsobeno vyšším počtem domácích podniků uplatňujících nepřímou podporu VaV a také tím, že mezi těmito podniky je vyšší zastoupení mikro a malých podniků než je tomu u podniků pod zahraniční kontrolou. Na menší zastoupení žadatelů o nepřímou podporu VaV ze stran velkých podniků má vliv také již výše zmiňovaný fakt, že soukromé domácí podniky využívají, oproti podnikům pod zahraniční kontrolou, v mnohem vyšší míře přímou veřejnou podporu. Z důvodů exkluzivity (viz metodická část) nemohou využít na výzkumné a vývojové projekty podpořené přímo ze státního rozpočtu nebo ze zdrojů Evropské unie (např. Evropské strukturální a investiční fondy) zároveň podporu nepřímou.

GRAF 14: Výše nepřímé podpory VaV v soukromých podnicích podle jejich vlastnictví (mil. Kč; %)

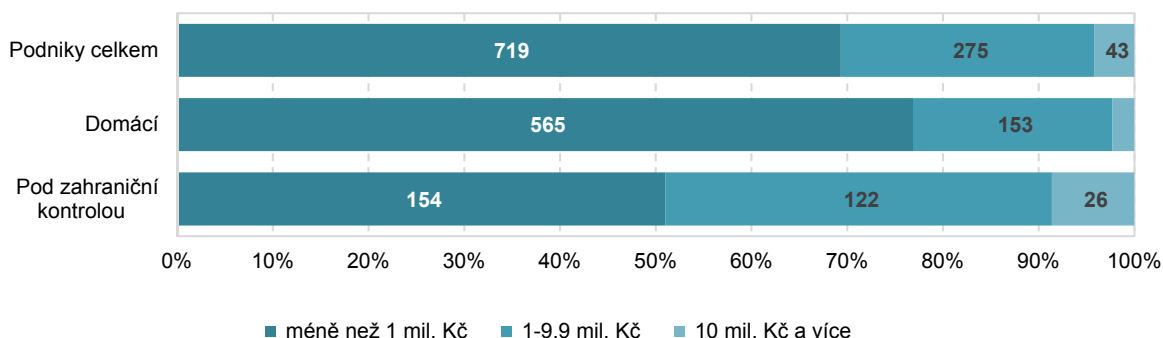

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Z hlediska výše této nepřímé podpory jsou na tom tedy lépe podniky pod zahraniční kontrolou. Mezi domácími podniky, které uplatnily v roce 2018 daňový odpočet, jich 77 % z nich takto získalo dodatečně méně než jeden milion korun. Pětina podniků pak takto ušetřila částku 1–9,9 mil. Kč a úspora více než 10 mil. Kč připadala díky daňovým odečtům na 2 % domácích podniků. V případě podniků pod zahraniční kontrolou je situace zcela

odlišná. Mezi těmito podniky, uplatňujícími daňové zvýhodnění, jich 51 % ušetřilo částku menší než 1 mil. Kč, 40 % podniků dosáhlo na slevu v rozmezí 1–9,9 mil. Kč a 9 % zahraničních podniků získalo díky daňové podpoře VaV více než 10 mil. Kč.

GRAF 15: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV podle výše podpory a jejich vlastnictví (počet; %), 2018

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

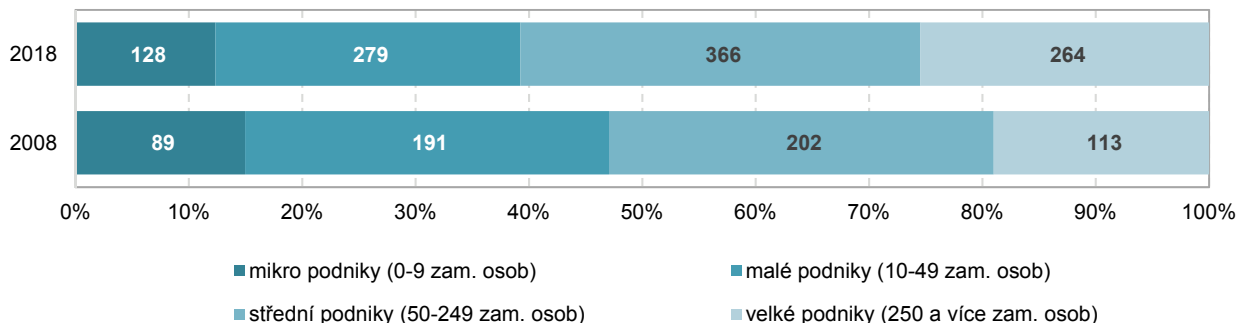
3.2.3 Podle velikosti podniku

Největší část výdajů na VaV v soukromých podnicích, které v roce 2018 činily výše zmiňovaných 61 mld. Kč, byla v tomto roce vynaložena ve velkých podnicích (71 %). Pětinu těchto výdajů utratily střední podniky a na malé podniky zbylo 9 %. Z této struktury částečně vyplývá i výše nepřímé podpory alokovaná do jednotlivých velikostních skupin podniků. Odpočty výdajů na VaV a z nich odvozená nepřímá veřejná podpora VaV nebyly uplatňovány rovnoměrně ve všech velikostních skupinách podniků.

Nejvyšší počet soukromých podniků, které v roce 2018 uplatnily odpočty výdajů na VaV, byl zaznamenán v kategorii středně velkých podniků (366; 35 % z celkového počtu soukromých podniků využívajících daňovou podporu VaV). Uvedená skupina soukromých podniků získala druhou nejvyšší částku nepřímé podpory VaV (416 mil. Kč; 16,1 % z celkové výše nepřímé veřejné podpory VaV).

Druhou nejpočetnější velikostní skupinou uplatňující daňové zvýhodnění VaV tvořily malé podniky, které uplatnily odečet výdajů na VaV ve 279 případech a získaly nepřímou podporu VaV ve výši 159 mil. Kč. V roce 2018 využilo nepřímou veřejnou podporu VaV 264 velkých podniků, které nárokovaly daňovou podporu VaV o objemu bezmála 2 mld. Kč. To představuje více než tři čtvrtinový podíl z celkové částky nepřímé veřejné podpory u soukromých podniků. Na jeden velký podnik tak v průměru připadala daňová podpora VaV ve výši 7,5 mil. Kč, což je mnohonásobně vyšší částka než v případě podniků z ostatních velikostních kategorií. Například u středních podniků to bylo 1,1 mil. Kč.

GRAF 16: Soukromé podniky využívající nepřímou podporu VaV podle jejich velikosti (počet; %)

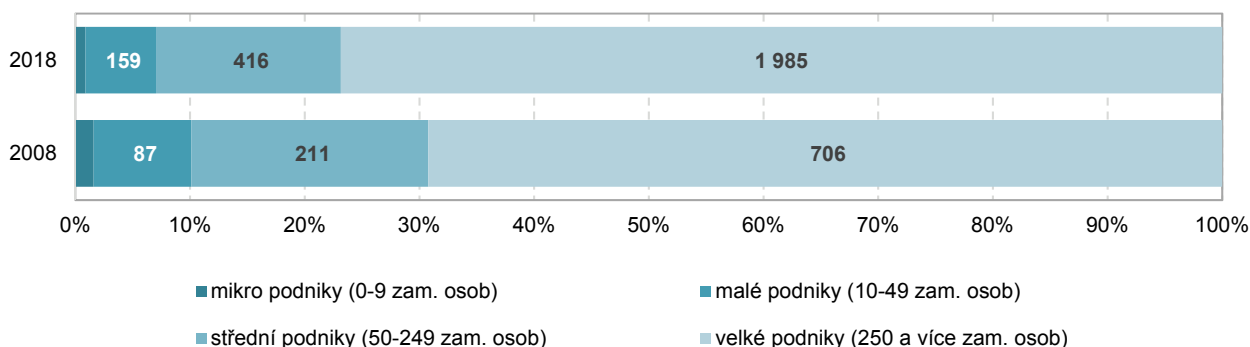

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Oproti roku 2008 došlo ke změnám ve struktuře podniků využívajících nepřímou veřejnou podporu VaV v členění podle velikostních skupin. Zvýšilo se zastoupení velkých podniků z 19 % na 25 % a naopak se snížilo zastoupení podniků malých z 32 na 27 %. K ještě výraznějším změnám pak došlo v případě výše nepřímé

podpory VaV alokované do jednotlivých velikostních skupin soukromých podniků. Podíl financí směřujících do velkých podniků se za deset let zvýšil z 69 % na 77 % a u středních podniků se naopak snížil z 21 % na 16 % a u malých o tři procentní body na 6 % v roce 2018.

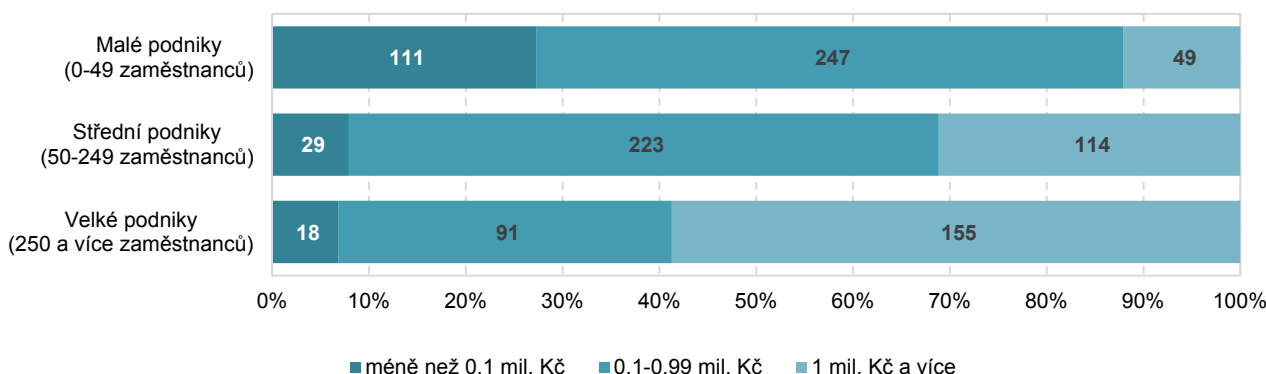
GRAF 17: Výše nepřímé podpory VaV v soukromých podnicích podle jejich velikosti (mil. Kč; %)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Mezi malými i středními podniky jich shodných 61 % obdrželo nepřímou podporu VaV v rozmezí 0,1–0,99 mil. Kč. U malých podniků však bylo vyšší zastoupení těch, jejichž úspora díky nepřímé podpoře činila méně než 0,1 mil. Kč, a to 27 %. U středních podniků naopak 31 % z nich obdrželo nepřímou podporu VaV vyšší než 1 mil. Kč. U velkých podniků je, co do objemu obdržených prostředků z nepřímé podpory, situace jiná, jelikož 59 % (155) podniků získalo nepřímou podporu VaV vyšší než 1 mil. Kč a 41 (15 %) podniků dokonce vyšší než deset milionů korun.

GRAF 18: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV podle výše podpory a velikosti podniku (počet; %), 2018

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

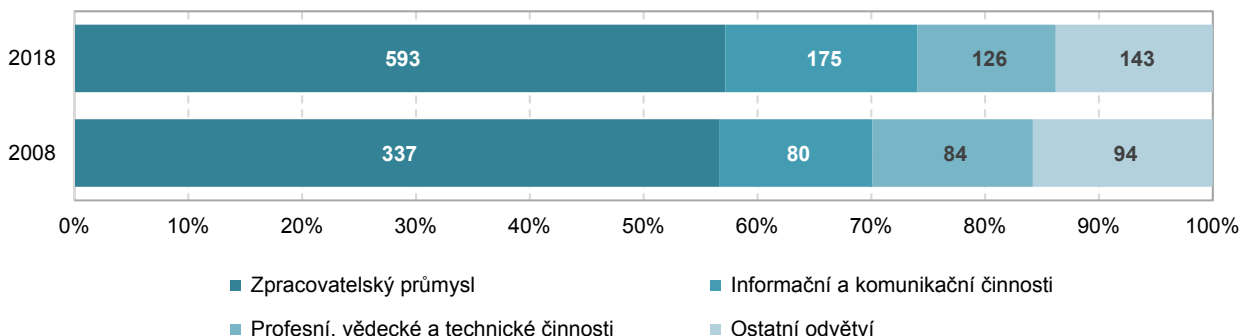
3.2.4 Podle odvětvové sekce podniků

Z hlediska převažující ekonomické činnosti podniků, které v roce 2018 využily nepřímou podporu pro jejich VaV činnost, jich nejvíce, 593 (57 %), působilo ve zpracovatelském průmyslu. Oproti roku 2008 se počet těchto podniků zvýšil o 256, co se týká procentuálního zastoupení, tak k žádné změně během sledovaných deseti let nedošlo. Podniky zpracovatelského průmyslu získaly 1,8 mld. Kč (70 %) z celkové daňové podpory VaV prováděného v soukromých firmách. V průměru získal jeden podnik ve zpracovatelském průmyslu nepřímou veřejnou podporu VaV ve výši 3 mil. Kč. Oproti roku 2008 klesl podíl výše nepřímé podpory, která směřovala do zpracovatelského průmyslu, o sedm procentních bodů. Výrazně však narostla částka, která byla v průměru alokována do jednoho podniku zpracovatelského průmyslu, a to o 0,7 mil. Kč.

Daňová podpora VaV je také důležitá pro soukromé podniky působící v oblasti Informačních a komunikačních činností, zkráceně poskytování IT služeb (CZ-NACE J) a oblasti Profesionálních, vědeckých a technických činností (CZ-NACE M). V oblasti poskytování IT služeb využilo v roce 2018 daňové zvýhodnění VaV 175 podniků, které

získaly nepřímou veřejnou podporu VaV ve výši 383 mil. Kč. V průměru obdržel jeden podnik z oblasti poskytování IT služeb 2,2 mil. Kč.

GRAF 19: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV podle odvětvových sekcí klasifikace CZ-NACE (počet; %)

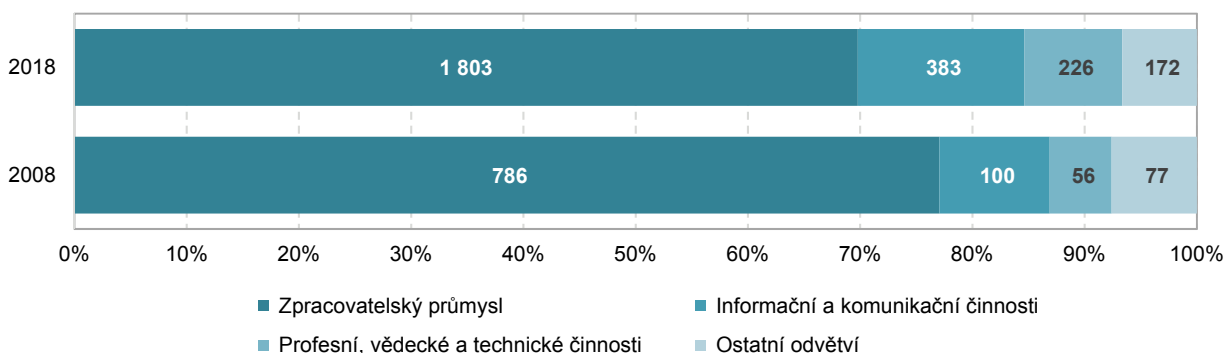

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

U podniků z oblasti Profesní, vědecké a technické činnosti využilo daňovou podporu VaV 126 podniků, které díky daňové úlevě na VaV ušetřily celkovou částku 226 mil. Kč. Podniky zařazené v této sekci klasifikace CZ-NACE využívají častěji přímou veřejnou podporu VaV než nepřímou. To je dáno především tím, že v této odvětvové sekci se nacházejí i podniky s převažující ekonomickou činností v oblasti výzkumu a vývoje.

Dalších 143 podniků, které v roce 2018 obdržely nepřímou veřejnou podporu VaV ve výši 172 mil. Kč se nacházelo napříč dalšími odvětvími jako je Zemědělství, Stavebnictví, Velkoobchod a maloobchod, Peněžnictví a pojišťovnictví atd.

GRAF 20: Výše nepřímé podpory VaV v soukromých podnicích podle odvětvových sekcí klasifikace CZ-NACE (mil. Kč; %)

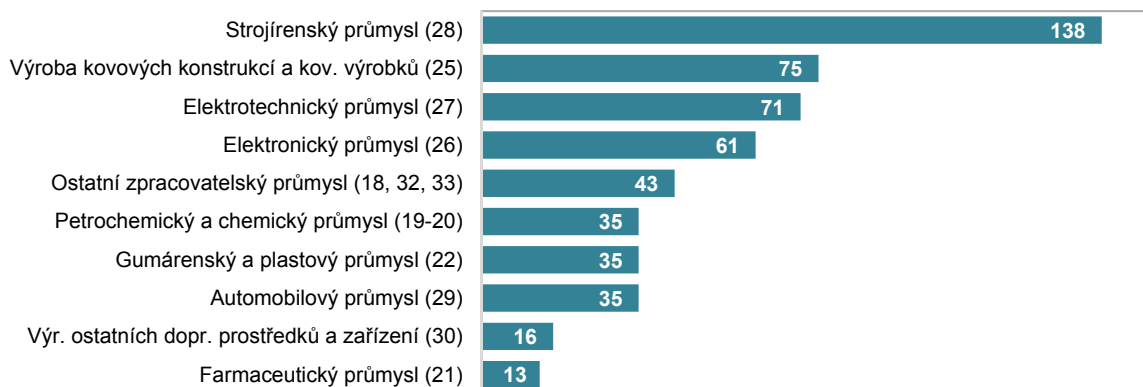

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Ve zpracovatelském průmyslu uplatnily v roce 2018 daňový odečet výdajů na VaV nejvíce soukromé podniky (138 subjektů) ve strojírenském průmyslu (CZ-NACE 28). Podniky v tomto odvětví nárokovaly daňovou podporu pro své výzkumné a vývojové činnosti ve výši 210 mil. Kč a na jeden podnik tak připadala částka 1,5 mil. Kč. Ačkoliv bylo podniků nárokových nepřímou podporu VaV ve strojírenském průmyslu nejvíce, částka, kterou obdržely, byla až čtvrtá nejvyšší ze sledovaných odvětví ve zpracovatelském průmyslu.

Ze všech odvětví zpracovatelského průmyslu uplatnily v roce 2018 vůbec nejvyšší částku daňové podpory VaV (661 mil. Kč) podniky působící v automobilovém průmyslu (CZ-NACE 29). Uvedenou částku obdrželo celkem 35 soukromých podniků. Na jeden podnik tak v průměru připadlo rekordních 18,9 mil. Kč. Většina podniků automobilového průmyslu, které uplatnily odečet výdajů VaV spadá do kategorie velkých podnikatelských subjektů. Z pohledu vlastnictví převažují zahraniční podniky nad domácími. V tomto významném odvětví českého průmyslu soukromé podniky odečetly výdaje na VaV v objemu 3,5 mld. Kč, což představuje rovných 36 % z celkové odečtené částky výdajů na VaV soukromých podniků v ČR.

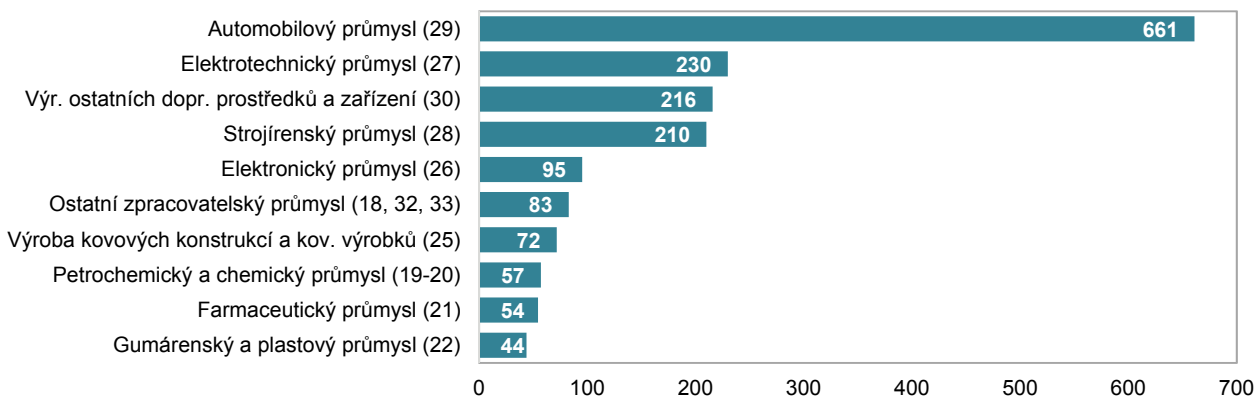
GRAF 21: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV ve zpracovatelském průmyslu ve vybraných odvětvích klasifikace CZ-NACE (počet), 2018

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Nepřímou podporu VaV vyšší než 200 mil. Kč v roce 2018 kromě již zmiňovaného Automobilového a Strojírenského průmyslu získaly také podniky v Elektrotechnickém průmyslu a v odvětví Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení. Podniky z obou odvětví sice obdržely velmi podobnou částku nepřímé podpory, na jeden podnik z každého odvětví však připadala naprosto odlišná částka. V případě podniků v Elektrotechnickém průmyslu se jednalo o 3,2 mil. Kč a u podniků z odvětví Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení pak na jeden podnik připadala nepřímá podpora ve výši 13,5 mil. Kč.

K hranici sto milionů korun se přibližovala nepřímá veřejná podpora VaV u podniků Elektronického průmyslu, konkrétně se jednalo o 95 mil. Kč. Na jeden podnik v tomto případě připadá v průměru částka 1,6 mil. Kč. Pokud v automobilovém průmyslu početně nejvíce využívají daňovou podporu VaV velké podniky, pak naopak v odvětvích zabývajících se výrobou počítačů, elektronických a optických přístrojů či zařízení, potažmo elektronickém průmyslu (CZ-NACE 26), jsou to malé a střední podniky.

Nejméně nepřímé veřejné podpory VaV bylo zjištěno v odvětvích s nízkou intenzitou VaV, kam se řadí Dřevozpracující a papírenský průmysl (CZ-NACE 16-17, 31) a Metalurgický průmysl (CZ-NACE 24). V uvedených odvětvích nepřímá podpora VaV nepřesáhla hranici 10 mil. Kč.

GRAF 22: Výše nepřímé podpory VaV v soukromých podnicích ve zpracovatelském průmyslu ve vybraných odvětvích klasifikace CZ-NACE (mil. Kč), 2018

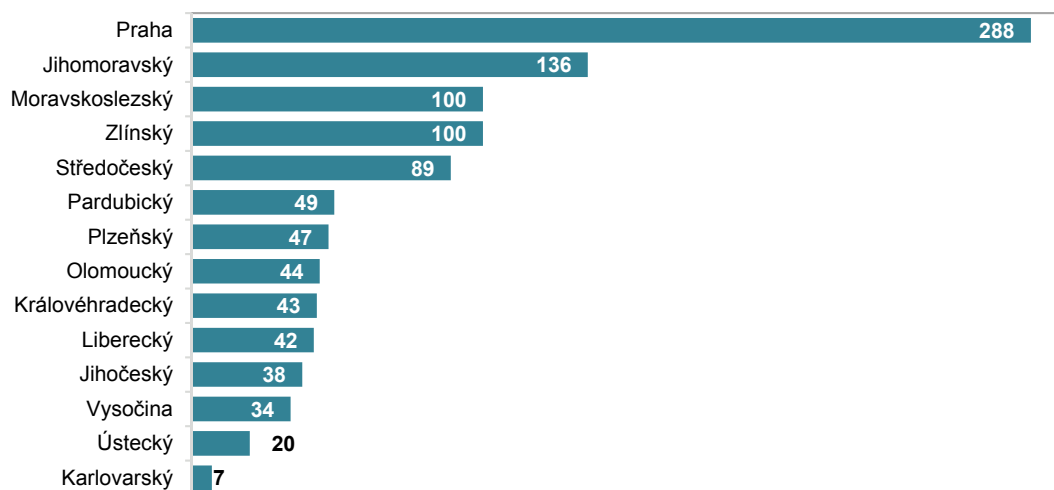
Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

3.2.5 Nepřímá veřejná podpora VaV v soukromých podnicích v krajích ČR

Porovnáním počtu soukromých podniků, které v roce 2018 využily daňovou podporu VaV v jednotlivých krajích ČR zjistíme, že nejvíce jich sídlilo v Praze (288). Za hlavním městem následují Jihomoravský kraj se 136 podniky, Moravskoslezský a Zlínský kraj shodně se 100 podniky a kraj Středočeský, ve kterém výhod nepřímé podpory VaV využilo 89 podniků. Nejméně subjektů, které uplatnily odečet výdajů na VaV, pocházelo z Karlovarského kraje (pouhých 7 podniků). Rozložení podniků napříč regiony z velké části odráží celkové

rozložení soukromých podniků provádějících VaV. Mezi soukromými podniky, které v roce 2018 využily možnosti uplatnit daňové odpočty výdajů na VaV, převažovaly ve všech krajích, kromě hlavního města Prahy, podniky působící ve zpracovatelském průmyslu. Pro Prahu je charakteristické silné zastoupení firem provádějících výzkum a vývoj v oblasti informačních a komunikačních technologií.

GRAF 23: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV podle krajů ČR, 2018

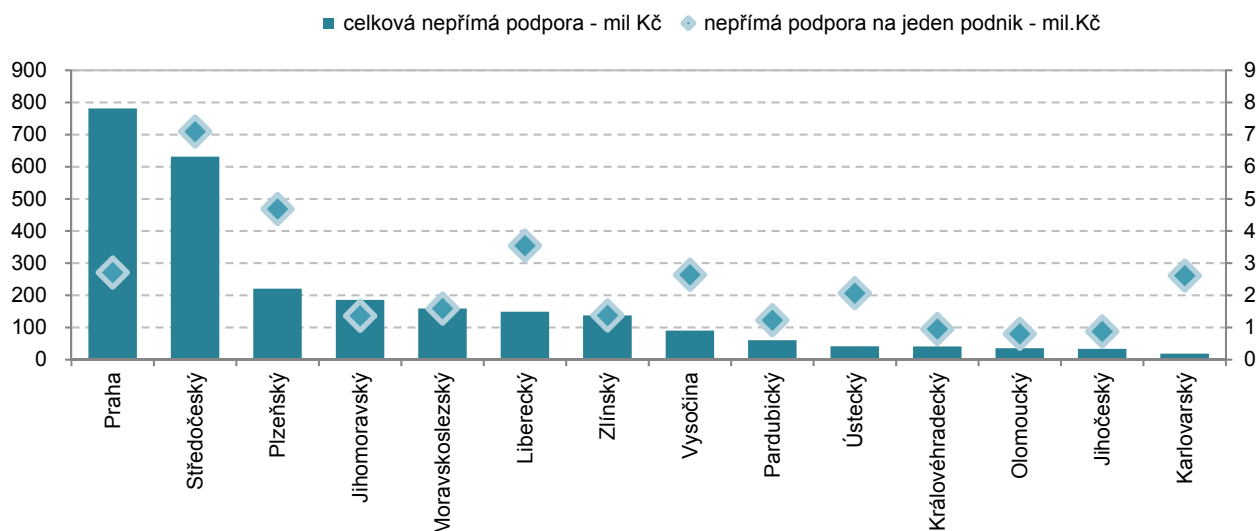

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Z celkové částky nepřímé veřejné podpory VaV získané soukromými podniky v ČR, připadla téměř třetina (781 mil. Kč) podnikům sídlícím v hlavním městě. Hranici půl miliardy Kč překonal již pouze Středočeský kraj (631 mil. Kč). S velkým odstupem za Středočeským krajem je kraj Plzeňský, ve kterém bylo na nepřímé podpoře VaV vyplaceno soukromým podnikům celkových 220 mil. Kč. Za Plzeňským krajem následují kraje Jihomoravský, Moravskoslezský, Liberecký a Zlínský. V případě ostatních krajů již výše nepřímé podpory VaV soukromým podnikům nepřesáhla hranici sto miliónů korun. Nejnižší objem nepřímé podpory zaznamenáváme v kraji, kde daňovou úlevu uplatňuje i nejméně podniků, a to v kraji Karlovarském (18 mil. Kč).

Pokud se podíváme na výši nepřímé veřejné podpory VaV připadající v průměru na jeden podnik, zjistíme, že pořadí krajů je zcela odlišné. Nejvyšší částka na jeden podnik připadala v kraji Středočeském (7,1 mil. Kč) a dále pak v krajích Plzeňském (4,7 mil. Kč) a Libereckém (3,5 mil. Kč). Teprve až za těmito kraji se nachází Praha s průměrnou nepřímou podporou VaV na jeden podnik ve výši 2,7 mil. Kč. V případě tohoto ukazatele si dobře stojí i kraj Karlovarský a Vysočina, kde je hodnota tohoto ukazatele shodných 2,6 mil. Kč.

GRAF 24: Výše nepřímé podpory VaV v soukromých podnicích podle krajů ČR (mil. Kč), 2018

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

3.3 Nepřímá veřejná podpora VaV v mezinárodním kontextu

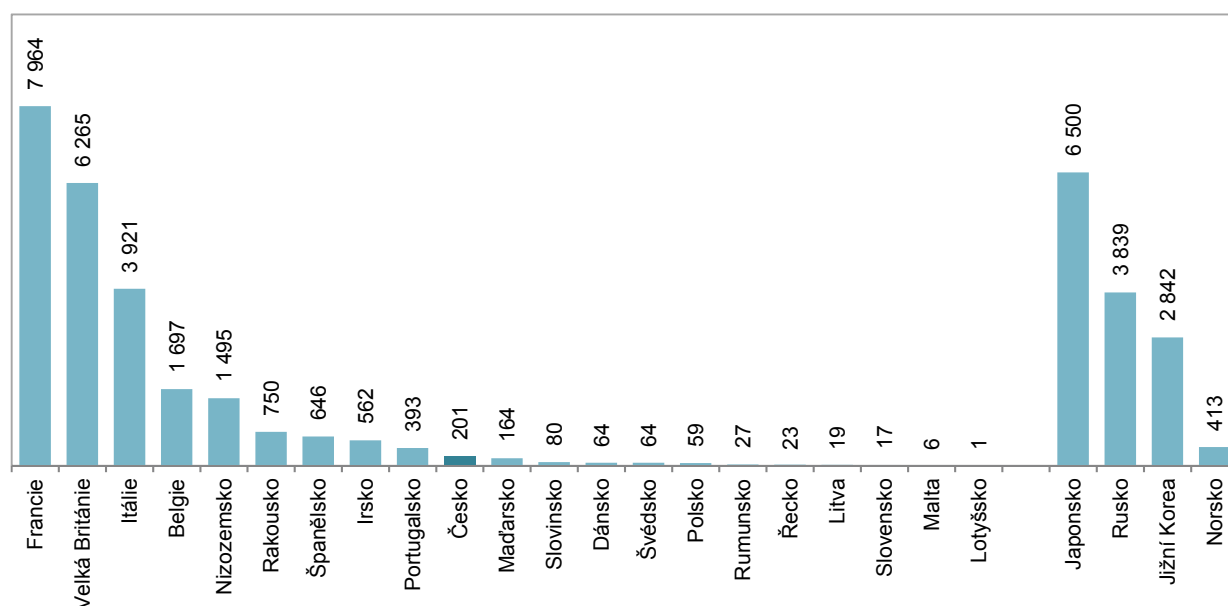
Daňové pobídky a úlevy pro výzkum a vývoj jsou v zemích OECD hojně využívaným nástrojem veřejné podpory VaV v podnikové sféře (blíže viz příloha č. 4). S výjimkou osmi zemí³ mohou podniky v zemích OECD využít některou z možností daňové podpory VaV. Mezi země, v nichž daňová podpora VaV není zatím zavedena, patří i Německo – hlavní obchodní partner České republiky. Pro mezinárodní srovnání se používají následující tři ukazatele: výše nepřímé veřejné podpory VaV v paritě kupní síly v USD, podíl nepřímé veřejné podpory VaV na hrubém domácím produktu (HDP) a podíl nepřímé veřejné podpory VaV na celkových výdajích na VaV v podnikatelském sektoru (BERD).

3.3.1 Výše nepřímé veřejné podpory VaV v paritě kupní síly

Ze sledovaných zemí nejvyšší absolutní částku nepřímé veřejné podpory VaV, měřeno v paritě kupní síly v amerických dolarech, obdržely v roce 2017 podniky ve Francii (8,0 mld. USD). Druhé v pořadí se mezi sledovanými zeměmi umístilo Japonsko s částkou ve výši 6,5 mld. USD. Za Japonskem následuje s velkým odstupem Velká Británie s částkou 6,3 mld. USD. Ze sledovaných zemí překročily hranici 2 mld. USD v paritě kupní síly ještě Itálie, Rusko a Jižní Korea.

Pozice České republiky je úměrná velikosti ekonomiky a objemu výdajů podniků na výzkum a vývoj. V roce 2017 dosáhla výše nepřímé veřejné podpory VaV v ČR 201 mil. USD v paritě kupní síly. V rámci členských zemí, které přistoupily do EU v roce 2004 má Česko nejvyšší částku poskytnuté nepřímé veřejné podpory VaV. Hned za Českem pak následuje Maďarsko.

GRAF 25: Nepřímá veřejná podpora VaV ve vybraných zemích v roce 2017* (mil. USD v paritě kupní síly)

* Nebo poslední dostupný rok

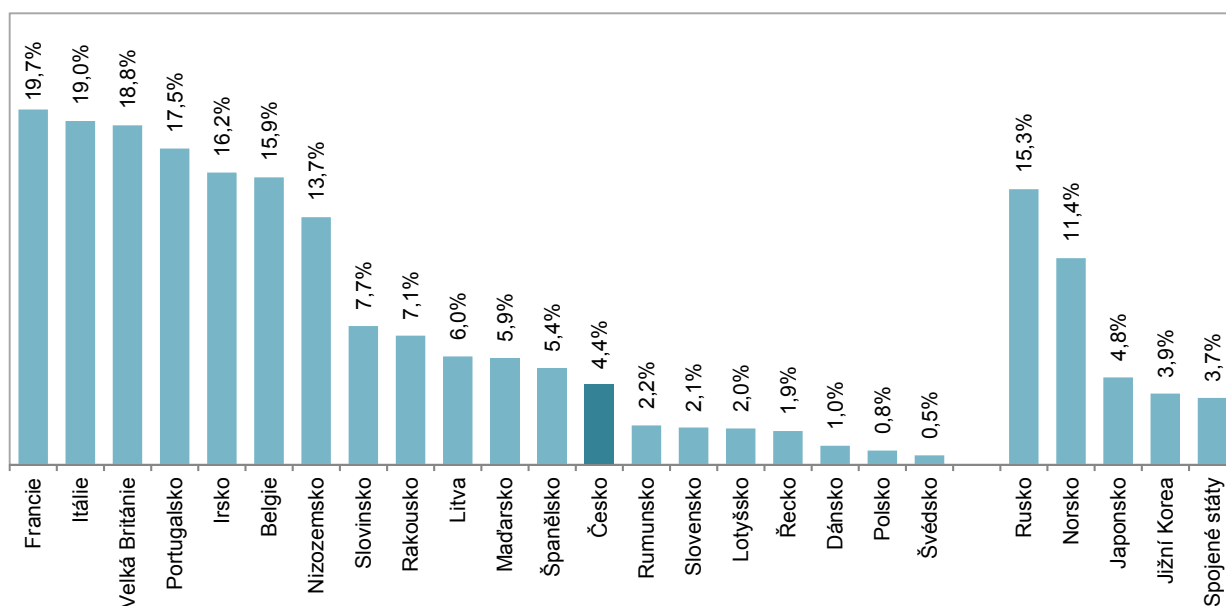
Zdroj: OECD 2019

3.3.2 Podíl nepřímé veřejné podpory VaV na celkových podnikových výdajích na VaV

Nejvyšší podíl (19,7 %) nepřímé veřejné podpory výzkumu a vývoje na celkových podnikových výdajích na VaV byl v roce 2017 zjištěn ve Francii. Následují Itálie (19 %), Velká Británie (18,8 %) a Portugalsko (17,5 %). V případě České republiky se nepřímá veřejná podpora VaV podílela na celkových podnikových výdajích na VaV 4,4 %. Okolo 4% podílu se pohybuje také Japonsko, Jižní Korea či Spojené státy. Nejnižší podíl nepřímé podpory VaV na celkových výdajích na VaV v podnikatelském sektoru pak byl v roce 2017 zaznamenán v případě Švédska (0,5 %), Polska (0,8 %), Dánska (1 %) a Řecka (1,9 %).

³ Bulharsko, Estonsko, Finsko, Chorvatsko, Kypr, Německo, Lucembursko, Švýcarsko

GRAF 26: Podíl nepřímé veřejné podpory na financování VaV v podnikatelském sektoru ve vybraných zemích v roce 2017* (v %)

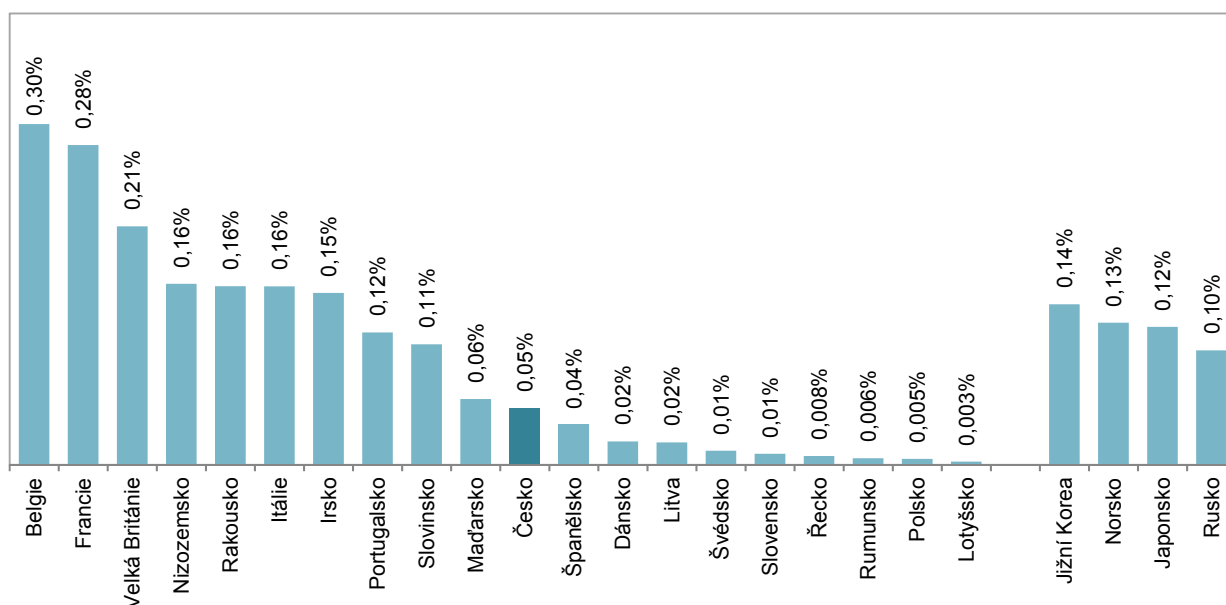

* Nebo poslední dostupný rok
Zdroj: OECD 2019

3.3.3 Podíl nepřímé veřejné podpory VaV na hrubém domácím produktu

Nejvyšší podíl nepřímé veřejné podpory VaV ve vztahu k HDP byl v roce 2017 z vybraných zemí OECD dosažen v Belgii (0,30 %). Vysoký podíl, nad 0,20 %, byl zaznamenán i ve Francii a ve Velké Británii. V uvedených zemích obdržely podniky formou daňové podpory VaV více než dvakrát větší příspěvek než v případě přímé domácí veřejné podpory. Česká republika se s podílem nepřímé veřejné podpory VaV k HDP ve výši 0,05 % ocitla na úrovni Maďarska a Španělska. V rámci členských zemí EU, které přistoupily do EU v roce 2004, jsou na tom výrazně lépe než Česko pouze Slovinsko s téměř dvojnásobným podílem. Slovensko má naopak oproti Česku výrazně menší podíl.

GRAF 27: Podíl nepřímé veřejné podpory VaV ve vybraných zemích na HDP v roce 2017* (v %)

* Nebo poslední dostupný rok
Zdroj: OECD 2019

